

Liberal Barış İnşası ve Geleneksel Çatışma Çözme Yaklaşımlarının Hibrit Barış Modeli Oluşturma Potansiyeli: Ubuntu Üzerine Bir Değerlendirme

The Potential of Creating a Hybrid Peace Model Through the Liberal Peacebuilding and Traditional Conflict Resolution Approaches: An Evaluation of Ubuntu

Ayça EMİNOĞLU* - Bahar KÖSE**

Öz

1990'lerden itibaren genel olarak barış inşası faaliyetleri, liberal barış kapsamında yürütülmüştür. Söz konusu barış inşası yaklaşımının her ne kadar başarılı yönleri bulunsada farklı coğrafyaların ontolojik yapısını göz ardı ederek her yerde tek tip barış inşa etmeye çalışması birçok ülkede başarısız sonuçlar elde etmesine ve eleştiri oklarını üzerine çekmesine neden olmuştur. Bu doğrultuda, liberal barışa alternatif yaklaşımların geliştirilmesi gerektiği sıkça vurgulanmaya başlanmıştır. Bu çalışmada liberal barış eleştirilerine paralel olarak liberal barışın yetersizlikleri kabul edilmekle beraber, bu yetersizliklerin barış inşası sağlanması planlanan coğrafyalardaki yerel barış inşası yaklaşımları vasıtasıyla doldurulması gerektiği savunulmaktadır. Bu iddia, Afrika'nın geleneksel yaklaşımlarından Ubuntu üzerine odaklanılarak doğrulanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ubuntu, Liberal Barış, Hibrit Barış, Çatışma Çözümü

Abstract

Peacebuilding activities in general since the 1990s have been carried out within the scope of liberal peace. Despite the successful aspects of the peacebuilding approach in question, the attempt to build a uniform peace everywhere by ignoring the ontological structure of different geographies caused it to achieve unsuccessful results in many countries and draw the arrows of criticism. In this direction, it has been frequently emphasized that alternative approaches to liberal peace should be developed. In this study, parallel to the liberal peace criticisms, while the inadequacies of liberal peace are accepted, it is argued that these deficiencies should be filled by local peacebuilding approaches in the geographies where peacebuilding is planned. This claim has been tried to be verified by focusing on Ubuntu, one of the traditional approaches of Africa.

Keywords: Ubuntu, Liberal Peace, Hybrid Peace, Conflict Resolution

Makale Geliş Tarihi: 31.07.2021. Makale Kabul Tarihi: 23.05.2022.

Araştırma Makalesi / Künye: EMİNOĞLU, Ayça – KÖSE, Bahar, "Liberal Barış İnşası ve Geleneksel Çatışma Çözme Yaklaşımlarının Hibrit Barış Modeli Oluşturma Potansiyeli: Ubuntu Üzerine Bir Değerlendirme", *Gazi Akademik Bakış Dergisi (GABD)*, Sayı: 30, Cilt: 15, 2022, s. 203-223.

* Doç. Dr., Öğretim Üyesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, İİBF, Uluslararası İlişkiler Bölümü, E-mail: aeminoglu@ktu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-6925-7339.

** 100/2000 YÖK Doktora Burslu Öğrencisi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, E-mail: baharkosetr@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0001-5204-7271.

Akademik
Bakış
203
Cilt 15
Sayı 30
Yaz 2022

Giriş

Barışın sadece aktif çatışmanın yokluğu olmadığı düşünüldüğünde, kalıcı barışın sağlanmasının çatışmanın sona erdirilmesinden, toplumu iyileştirme ve geçmişi unutup daha iyi bir gelecek inşa etmeye kadar pek çok süreç ve aktör barındırdığı söylenebilmektedir. Günümüzde tüm bu süreç ve aktörleri göz önünde bulunduran kapsamlı bir barış inşa yaklaşımı bulunmamakta ve barış inşası çalışmaları günümüz hâkim barış inşa yaklaşımı olan liberal barışın savunucuları ve ona alternatif geliştirme çabası içerisinde olan liberal barış eleştirmenleri arasındaki tartışmanın bir ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışma, liberal barış eleştirmenlerine paralel olarak uluslararası aktörler, devlet seçkinleri ve yerel halk gibi farklı aktörlerin barış inşası ve devlet kurma süreçlerine katılmasına izin veren yaklaşımlara ve stratejilere doğru bir hareketi savunmaktadır. Bu doğrultuda “Yerel çatışma çözme yaklaşımları, günümüz baskın barış inşa yaklaşımı olan liberal barışın eksikliklerini giderme hususunda nasıl bir alternatif sunabilir?” sorusu çalışmanın temel sorunsalını oluşturmaktadır.

Batılı olmayan geleneksel değerlerden birçoğu, pratikteki başarılarına rağmen literatürde yeterince yer edinememiştir. Bunlardan birisi olan “Ubuntu”, bu çalışmanın mihenk taşı oluşturmaktadır. Ubuntu felsefe, sosyoloji, hukuk, bilişim teknolojileri, eğitim, sanat iletişim gibi pek çok alanda karşılık bulan çok yönlü bir kavramdır. Güney Afrika’da üzerine odaklandığında, kavramın iki farklı kullanımı göze çarpmaktadır. Bunlardan ilki, kavramın bir kişinin ahlaki niteliğini tanımlamak üzere bir sıfat olarak kullanımınıdır. İkincisi ise kişilerin karşılıklı bağımlılık durumunda olduklarını vurgulayan ve kolektif değerler hakkında mesajlar veren bir ahlak, felsefe ve dünya görüşü olarak kullanımınıdır.¹ Bu çalışmada kavram, temelini geleneksel değerlerden alan bir dünya görüşü, bir felsefe anlamıyla kullanılacaktır.

Ubuntu, Afrika’nın pek çok bölgesinde varlığını yüzyıllar boyunca sürdürmüş bir felsefedir. Fakat bu çalışmada özellikle Güney Afrika özelinde ele alınmıştır. Bu durumun nedeni, Güney Afrika’nın ülkede şiddetli çatışmaların sona ermesinin ardından, çok kısa bir süre içerisinde geçmişin kötü tecrübelerini geride bırakarak, dünyanın yükselen güçlerinden birisi haline gelmesi ve bu durumun en önemli nedenlerinden birinin de yeniden ayağa kalkma sürecinde geleneksel değerlerden faydalanması olduğunun varsayılmasıdır. Bu doğrultuda çalışmada, ubuntu’nun Güney Afrika’da gündelik sorunlarla başa çıkma, toplumsal düzen sağlama ve sürdürülebilir bir barış inşa etme gibi hususlarda pratikte sağladığı başarılarla değinilmiştir. Böylece hem geleneksel değerlerin korunması ve canlandırılmasının toplumlar için faydalı yönleri vurgulanmış hem de bu değerlerin evrensel nitelikte pek

1 Christian. B. N Gade, “What is Ubuntu? Different Interpretations Among South Africans of African Descent”, *South African Journal of Philosophy*, Vol. 31, No. 3, 2012, s. 484.

çok öğreti barındırdığına dikkat çekilmek istenmiştir. Fakat çalışmanın esas odak noktasını söz konusu geleneksel değerlerden birisi olan Ubuntu vasıtasıyla geleneksel yaklaşımların, barış inşası çabalarına ne kadar anlamlı katkılarda bulunduğunu göstermek oluşturmuştur.

Özetle, çalışmada Ubuntu barış inşa yaklaşımı ve liberal barış inşa modeli arasındaki ideolojik benzerlik ve farklılıklara odaklanılmıştır. Her iki barış inşa yaklaşımının da güçlü ve zayıf yönlerine değinilmiş ve bu iki barış inşa yaklaşımı kullanılarak hibrit bir barış inşa modeli oluşturulup oluşturulamayacağı analiz edilmeye çalışılmıştır. Neticede henüz emekleme aşamasında olan hibrit barış inşası literatürüne katkıda bulunabilmek adına hem liberal barış inşa modeli hem de Ubuntu barış inşa yaklaşımının olumlu yönlerini birleştiren bir orta yol alternatifi sunulmuştur. Fakat bu çalışma her yerde uygulanabilir, kusursuz, genel geçer bir model önermekten ziyade, aşağıdan yukarıya süreçler içeren geleneksel barış inşa yaklaşımlarının dikkate alınması durumunda, daha sağlam bir barışın inşa edilebileceğini göstermeye çalışmıştır.

Ubuntu Felsefesi ve Güney Afrika'daki Yansıması

Ubuntu, Afrika kültürünün temelini ve yapısını oluşturan yerleşik bir sosyal felsefedir. Tüm Afrika kültürleri aynı olmasa bile Afrikalıların, Batıya kıyasla daha az bireyci, daha komünal olduklarını söylemek mümkündür. Bu doğrultuda Ubuntu da birey merkezli bir yaklaşım değildir. Fakat bireyin kendi yerine, toplumun menfaatleri peşinde koşmasını öğütleyen bir anlayışa da sahip değildir. Bunun yerine bireyi başkalarının iyiliğini düşünerek, kendi iyiliğine ulaşabileceğine inanmaya teşvik etmektedir.² Böylece kişi, başkalarının başarısından ya da iyiliğinden rahatsızlık duymaktan ziyade, bu durumun toplum ve dolayısıyla kendisi için yarar sağlayacağını düşünmeye yönlendirilir ki bu durum da Ubuntu'nun ortak fayda için kişiler arası işbirliğinin sağlanması nihai hedefine hizmet etmektedir.³ Sonuç olarak Ubuntu, Batı'nın rekabeti teşvik eden liberal değerlerinin aksine, kişileri işbirliğine yönlendirerek kolektif çabalarla daha başarılı sonuçlar elde edilebileceğini vurgulayan bir düşünce yapısıdır.

Ubuntu, bin yılı aşkın süredir Afrika'nın pek çok bölgesinde az ya da çok varlığını sürdürmüş olsa da Güney Afrika'da bir devlet politikası olarak benimsenip uygulanması, Apartheid adı verilen resmi politikanın 1990'lı yıllarda sona ermesiyle başlamıştır. Yıllarca süren çatışma, adaletsizlik, insan hakları ihlalleri gibi toplumu derinden bölen gelişmeler, demokrasi ve barış içerisinde bir arada yaşama arzusunu körüklemiş ve dil, inanç, cinsi-

2 David W. Lutz, "African Ubuntu Philosophy and Global Management", *Journal of Business Ethics*, Vol. 84, No. 3, 2009, s. 314.

3 Nomonde Masina, "Xhosa Practices of Ubuntu for South Africa", (Ed. William Zartman), *Traditional Cures for Modern Conflicts: African Conflict "Medicine"*, Lynne Rienner, London, 2000, s. 170.

yet, sınıf ayrımı olmaksızın toplumun yeniden inşasını gerekli kılmıştır. Bu doğrultuda Ubuntu'nun yeniden canlandırılması, Apartheid sonrası ırksal ve etnik bölünmeleri ortadan kaldıran bir ulusal kimlik inşa etmek için önem kazanmaya başlayan Ubuntu, Güney Afrika'da ilk kez ülkenin 1993 tarihli geçici anayasasında referans gösterilerek yasalarda, politikalarda ve kamusal tartışmalarda resmen ifade bulmaya başlamıştır.⁴ Bu tarihten itibaren hükümetler ve sivil toplum örgütleri, gerek iç gerekse dış politikada meydana gelen problemleri çözme hususunda bu öğretilerden faydalanmıştır.

Güney Afrika'da 1997 yılında Ulusal Meclis tarafından onaylanan Beyaz Kitap, politika yapım sürecinde Ubuntu değerlerinden faydalanılan bir örnek olarak gösterilmekte ve bu kitabın onaylanmasının demokrasi, eşitlik, Ubuntu gibi kavramları ön plana çıkaracak yeni bir dönemin başlangıcı olduğuna işaret edilmektedir.⁵ Bu tarihten itibaren devlet liderlerinin söylemlerinde Ubuntu kavramına atıfta bulunulduğu görülmektedir. Örneğin Güney Afrika'da 1999-2008 yılları arasında devlet başkanı olarak görev yapan Mvuyelwa Mbeki, 2005 yılında gerçekleştirdiği bir konuşmada ülke sorunlarını çözebilmek için Ubuntu unsurlarından faydalandığını belirtmiştir.⁶ Benzer şekilde kamu hizmetlerinde görev almış bir kişi olan Geraldine Fraser-Moleketi, Küresel Yolsuzlukla Mücadele Forumu'nda gerçekleştirdiği bir konuşmada, Ubuntu ilkelerinin hayata geçirilmesinin yolsuzlukla mücadelede itici bir güç olabileceğinin altını çizmiştir.⁷

Batho-Pele kampanyası, Güney Afrika devlet büyüklerinin söylemlerinin pratikteki yansımalarına önemli bir örnek niteliğindedir. Bu kampanya ile Ubuntu felsefesinden faydalanılarak insanı merkeze koyan ve hesap verilebilirlik, açıklık ve şeffaflık gibi unsurlar barındıran, iyileştirilmiş bir kamu yönetimi benimsenmeye başlanmıştır.⁸ Benzer şekilde Güney Afrika'da politikacı, lider, kilise, sivil toplum örgütleri gibi pek çok aktör, ahlakın yozlaşmasını önlemek amacıyla Ubuntu ilkelerine başvurarak ülkenin sosyal dokusunu güçlendirmeye çalışmış, hukuk sisteminde Ubuntu ilkeleri temel alınarak kararlar verilmiştir. Ayrıca Güney Afrika'nın Gauteng vilayeti Eğitim Bakanlığı, çocuklara sosyal değerlerin kazanılması, Ubuntu kültürünün yaygınlaştırılması ve Ubuntu değerini merkeze alan bir toplum yaratılması hedefi doğrultusunda okullarda Ubuntu değerlerini tanıtıcı faaliyetlerde bulunmuştur.⁹

4 John Eliastam, "Exploring Ubuntu Discourse in South Africa: Loss, Liminality and Hope", *Verbum et Ecclesia*, Vol. 36, No. 2, 2015, s. 2; Manuel Gil, *Ideology and the Possibility of African Political Theory: African Socialism and "Ubuntu" Compared*, 7th Congress of African Studies, Lisboa, 2010, 142.

5 Bernard Matolino - Wenceslaus Kwindingwi, "The End of Ubuntu", *South African Journal of Philosophy*, Vol. 32, No. 2, 2013, s. 200.

6 David, A., Mc Donald, "Ubuntu Bashing: the Marketisation of 'African Values' in South Africa", *Review of African Political Economy*, Vol. 37, No. 124, 2010, s. 147.

7 David, A., Mc Donald, 2010, a.g.m., s. 147.

8 Lere, Amusan - Sipiwe Mchunu, "An Assessment of Xenophobic/Afrophobic Attacks in South Africa (2008-2015): Whither Batho Pele and Ubuntu Principles?", *South African Review of Sociology*, Vol. 48, No. 4, 2017, s. 5-6.

9 Johann Broodryk, *Ubuntu: Life Coping Skills From Africa*, Randburg: Knowres, 2006, s. 25.

Dış politika önemli ölçüde yerel değerler ve politikaların bir uzantısıdır ve Ubuntu düşünce yapısının izlerine Güney Afrika dış politikasında da rastlamak mümkündür. Hatta Güney Afrika diplomasisi hakkında bilgi veren Beyaz Kitap, bu ülkenin diplomatik duruşunu “Ubuntu Diplomasisi” olarak tanımlamaktadır.¹⁰ Ubuntu, uluslararası düzende insan hakları, barış, eşitlik ve adaletin altını çizerek; rekabet yerine işbirliği ve çatışma yerine ortaklık kurma üzerine güçlü bir vurgu yapan insan merkezli bir dış politika ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda, Güney Afrika’nın kaderinin Afrika ülkelerinin kaderi ile bağlantılı olduğu, Güney Afrika’nın dış politika yaklaşımının herkes için gelişme sağlayan bir dış politika yaklaşımı olarak nitelendirilebileceğinin altı çizilmiştir.¹¹ Neticede felsefenin temel vurgusu, ulusal politikada olduğu gibi uluslararası politikada da “ben” merkezli bir yaklaşımın fayda sağlamayacağı yönündedir.

Aktif ve çok taraflı bir dış politika izlemeyi tercih eden Güney Afrika’nın dış politika faaliyetlerine bakıldığında, Beyaz Kitap’ta belirtildiği gibi Ubuntu değerleri ile paralellik gösterdiği görülmektedir. Örneğin Güney Afrika, Afrika, Karayipler ve Pasifik Devletleri Örgütü, İngiliz Milletler Topluluğu, G77 gibi pek çok uluslararası kuruluşu üyeliği sayesinde, dünyanın dört bir yanından ülke ile etkileşim halindedir. Ayrıca G7’nin aktif bir üyesidir ve özellikle başta BRICS oluşumunu oluşturan güçler olmak üzere yükselen güçlerle stratejik ortaklıklar kurmaktadır.¹² Bunlara ek olarak Güney Afrika, dış politikada ulusal çıkarlar uğruna sert güç kullanılmasını onaylamamakta ve yalnızca küresel ilişkilerin bir uzantısı olarak kabul ettiği Birleşmiş Milletlerin onayıyla bir takım yaptırımların uygulanabileceğini savunmaktadır.¹³ Ülkenin çok taraflı diplomasisi, BM gibi kolektif değerleri yansıtan örgütlere verdiği önem, uluslararası işbirliği çabaları ve dış politikada yumuşak güç vurgusu temelde Ubuntu felsefesinin yansımasıdır.

Ubuntu Felsefesinin Barış İnşa Yaklaşımı ve Güney Afrika Barışına Katkısı

Çağlar boyunca hemen hemen her toplum nedeni, boyutu ve süresi farklılık gösterse de bir şekilde çatışmalara sahne olmuştur. Bu durum sömürgecilik öncesi, sırası ve sonrası Afrika ülkeleri bağlamında da geçerli olmakla birlikte günümüzde pek çok Afrika ülkesi bağımsızlığının ardından

- 10 Dikeledi Madise - Christopher Isike, Christopher, “Ubuntu diplomacy: Broadening Soft Power in an African context”, *Journal of Public Affairs*, Vol. 20, No. 2, 2020, s. 5.
- 11 Siphamandla Zondi, “The Rhetoric of Ubuntu Diplomacy and Implications for Making the World Safe for Diversity”, *African Journal of Rhetoric*, Vol. 6, No. 1, 2014, s. 109-110.
- 12 Mzukisi Qobo - Neeke Nyathi, “Ubuntu, Public Policy Ethics And Tensions In South Africa’s Foreign Policy”, *South African Journal Of International Affairs*, Vol. 23, No. 4, 2016, s. 429-431.
- 13 Elizabeth Sidiropoulos, Elizabeth, “South Africa’s Emerging Soft Power”, *Current History*, Vol. 1, No. 8, 2014, s. 198.

irili ufaklı çatışmalara sahne olmuş ve negatif anlamda bir barış sağlama hususunda bile başarısız bir performans sergilemiştir. Sömürgecilik öncesi Afrika toplumları çatışma önleme, yönetme ve çözme süreçlerinde geleneksel değerlerden faydalanmıştır ve barış inşası süreci genellikle yerel mekanizmalar tarafından yürütülmüştür.¹⁴ Fakat zamanla Afrika’da pek çok alanda olduğu gibi barış inşa sürecinde de önemli dönüşümler yaşanarak giderek artan bir şekilde yerli ve geleneksel uygulamalardan kopuş meydana gelmiştir. Brigg ve Bleiker¹⁵ bu durumdan büyük ölçüde Batılı olmayan düşünce, kurum ve pratikleri hor gören sömürgecilik faaliyetlerini sorumlu tutmuştur.

Afrika’nın üstü tozlanan geleneksel değerleri sömürgecilik ve Apartheid sonrasında yeniden gün yüzüne çıkarılmaya başlanmıştır. Bunlardan birisi olan Ubuntu, her ne kadar Güney ve Doğu Afrika ile ilişkilendirilen bir kavram olsa da felsefenin çeşitli formları, Afrika’nın diğer bölgelerinde de varlığını sürdürmüştür.¹⁶ Bu geleneksel anlayış Afrika toplumlarının felsefi, politik, kültürel, ekonomik ve sosyal dinamiklerini kapsayan birçok boyuta sahip olmakla birlikte, kamu politikasından dış politikaya, bireysel sorunlardan toplumsal sorunlara kadar hemen hemen her alandaki sorunla mücadele etmede yol gösterici bir rol oynayarak bu toplumların yeniden canlanması ve inşa edilmesine yardımcı olmuştur. Ubuntu’nun Afrika toplumlarına katkı sağladığı bir diğer alan da çatışmanın önlenmesi ve sürdürülebilir bir barışın inşa edilmesi olmuştur. Böylece Afrika toplumları, sömürgecilik ve Batılılaşmanın negatif etkilerini azaltarak uzun yıllar devam eden çatışmaları ve bu çatışmaların beraberinde getirdiği istikrarsızlık ortamını bertaraf etmede önemli gelişmeler kaydetmiştir.

Afrika toplumlarının karakteristik özelliklerinden birisi komünal bir yapıya sahip olmalarıdır. Bu duruma paralel olarak temelini Afrika kültüründen alan geleneksel çatışma çözme ve barış inşası yaklaşımları ve bunlardan birisi olan Ubuntu da kolektif mesajlar içermektedir. Ubuntu tutumuna sahip toplumlar, ortak yaşama özel önem atfederek, toplumda olumlu ilişkilerin sürdürülmesini kolektif bir görev olarak kabul etmektedir. Bu nedenle bir toplumun üyeleri arasındaki anlaşmazlık sadece bir kişinin komşusu, ailesi, akrabası ya da arkadaşı ile arasındaki bir sorun olarak algılanmayıp, tüm topluma ait olarak kabul edilmektedir.¹⁷ Bu durum özellikle tüm insanların kaderinin birbiri ile bağlantılı olduğu ve meydana gelen ve çözüme kavuşturulamayan herhangi bir çatışmanın doğrudan ya da dolaylı olarak

14 Kenneth. C., Omeje, “Understanding Conflict Resolution in Africa”, (Ed. David J. Francis), Peace & Conflict in Africa, Zed Books, London, 2008, s. 88.

15 Morgan Brigg - Roland Bleiker, *Mediating Across Difference Oceanic And Asian Approaches To Conflict Resolution*, University of Hawai’i Press, Honolulu, 2011.

16 Fransisca, A. Ezenwoko - Joseph Osagie, “Conflict and Conflict Resolution in Pre-colonial Igbo Society of Nigeria”, *Journal of Studies in Social Sciences*, Vol. 9, No. 1, 2014, s. 136.

17 Tim Murithi, “Practical Peacemaking Wisdom from Africa: Reflections on Ubuntu”, *The Journal of PanAfrican Studies*, Vol. 1, No. 4, 2006, s. 29.

tüm insanlığı etkileyebileceği görüşünün yansımasıdır. Dolayısıyla Ubuntu tutumuna sahip bir toplumda çatışmanın yaşanmaması, yaşansa bile bu çatışmanın kolektif çabalarla en kısa sürede sona erdirilmesi beklenmektedir.

Tohumları geleneksel kültür tarafından atılan Ubuntu değerlerini benimseyen toplumların en önemli özelliklerinden biri, anlaşmazlıkların çözümünde felsefenin ilkelerinden faydalanan çatışma çözme mekanizmalarını kullanmaları ve sürdürülebilir barışa kapı araladığını düşündükleri beş aşamalı bir barış inşası süreci tasarlamalarıdır. Bu süreç;¹⁸1- Mağdurların, faillerin ve tanıkların dinlendiği bir bilgi toplama sürecinin ardından, eğer fail/faillerin suçlu olduğu düşünülüyorsa, suçu ve suçun sorumluluklarını kabul etmeleri için hem yerel mekanizma üyeleri hem de topluluk tarafından teşvik edilmesi, 2- Fail/faillerin pişman olmaları ve samimi bir şekilde pişmanlık belirtileri göstermelerinin sağlanması, 3- Fail/failler tövbe etmeye ve af dileme, mağdur/mağdurlar merhamet gösterme ve affetme yönünde irade sergilemeleri, 4- Fail/faillerin hatalarını telafi etmeleri ve tazminat ödemeleri 5- Uzlaşma sağlayabilmek adına tarafların kendilerini adamaya teşvik edilmeleri ve sembolik tören aşamalarını içermektedir.

Ubuntu barış inşa yaklaşımının ilk dört aşaması, çatışmanın önlenmesi ve barışın sağlanmasına yönelik süreci kapsarken, beşinci aşama tesis edilen barışın sürdürülebilir olmasını sağlamaya yöneliktir. Bu süreç mağdur/mağdurlar, fail/failler ve her iki tarafın da aile üyeleri, akrabaları, arkadaşları gibi geniş bir kesimi kapsamaktadır. Her iki grup da bir arada sorunsuz yaşamayı benimsemeye, aralarındaki ilişkiyi iyileştirmeye, toplumun bütünlüğünü ve yaşanabilirliğini sağlamada hayati öneme sahip olan topluluk içinde uyumu yeniden tesis etmeye katkıda bulunmaları için teşvik edilmektedir.¹⁹ Sonuç olarak tüm aşamaların sorunsuz ilerlemesi sürdürülebilir bir barışın tesis edilmesi yönünde önemli bir adım teşkil etmektedir.

Ubuntu, acil sorunların çözümünde yardımcı olması ve çatışma çözümünde daha uzun vadeli bir çözüm sunması bakımından Nyathu²⁰ tarafından Afrika'nın bel kemiği olarak nitelendirilmektedir. Aile içi anlaşmazlıklar, hırsızlık, cinayet, tecavüz, mülke zarar, savaş suçları gibi sorunlar neticesinde Afrika'da uygulandığı ve toplumsal düzen, istikrar ve barışa katkı sağladığı pek çok örnek mevcuttur. Örneğin 1996 soykırımının ardından Ruanda'da Batılı çatışma çözme yaklaşımına alternatif olarak kullanılmış ve böylece Batı yargı sistemi ile 120 yılda tamamlanabileceği ön görülen davaların daha

18 Tim Murithi, "African Indigenous and Endogenous Approaches to Peace and Conflict Resolution", (Ed. David J. Francis), *Peace & Conflict In Africa*, Zed Books, London, 2008, s. 22-23.

19 Murithi, 2008, a.g.e, s. 23; Murithi, 2006, a.g.m., s. 31.

20 Nceku Nyathu, *The Ubuntu Dialogue: Decolonising Discourse and Dualism in Organisation Studies* (Doctoral dissertation). Warwick University, Coventry, UK, 2004.

hızlı ve kolay bir şekilde yürütülmesine imkân tanımıştır.²¹ Özellikle köy ve aile düzeyinde anlaşmazlıkların çözümü için kullanılan söz konusu geleneksel yaklaşım barış inşasını kolaylaştırarak toplumsal iyileşmenin hızlanmasına katkı sağlamıştır.²² Neticede Ubuntu'nun bir sürümü olan ve Ruanda'da "Gacaca" olarak nitelendirilen barış inşa yaklaşımı teoride kalmayarak pratiğe dökülmüş ve dikkate değer başarılarla imza atmıştır.

Ubuntu değerleri referans alınarak gerçekleştirilmeye çalışılan barış ve istikrar süreci daima sorunsuz işlememektedir. Bu sürecin olumlu seyredebilmesi büyük ölçüde yanlışlar kabul edilip açığa çıkarılmadıkça ve affedilmedikçe, barış içerisinde sağlıklı bir toplumun inşa edilemeyeceği bilincini aşıl原因an Ubuntu ilkelerinin benimsenmiş olmasına bağlıdır.²³ Ayrıca Ubuntu'nun her ne kadar yerel bir barış inşa modeli olsa da çatışma çözümü ve uzlaşma yaklaşımlarının dünya barışına katkı sağlayabilecek önemli özellikleri olduğunu vurgulanmaktadır. Bunlar; barışı sağlama sürecine çatışma taraflarının ve halkın katılımının önemi, mağdur/mağdurları affetmesi fail/failleri ise suçu kabul etmeleri yönünde teşvik etmenin gerekliliği, Ubuntu aracılığıyla ifade edilen insanların birbirine karşılıklı bağımlılığına sürekli atıfta bulunmanın ve onun önerdiği ilkeler doğrultusunda yaşamının ehemmiyeti ve son olarak empati kurmak, ortak kaynakları paylaşmak ve ortak sorunları çözmeye işbirliği ruhu ile çalışmanın önemidir.

Ubuntu Barış İnşa Yaklaşımı Pratiği: Güney Afrika Hakikat ve Uzlaşma Komisyonu

Güney Afrika, 1652 yılında Hollandalıların buraya yerleşerek kendilerini Güney Afrika topraklarının koruyucusu ilan etmesinden, Apartheid rejiminin beraberinde getirdiği kanlı eylemlerin sona erişine kadar şiddetli çatışmalara sahne olmuştur. 1994 yılında sona eren bu çatışmalardan sonra, Apartheid döneminde meydana gelen cinayet, taciz, işkence ve benzeri pek çok suç eyleminin ardından toplumda uzlaşmanın nasıl sağlanacağı, çatışma ve bölünme kaynaklı yaraların nasıl iyileştirileceği ve insanların bu travmalardan nasıl kurtarılacağı gibi sorular gündeme taşınmıştır. Bahsedilen sorunların çözümüne yönelik ilk adımlardan biri olan Hakikat ve Uzlaşma Komisyonu, 1995 yılında Nelson Mandela'nın da güçlü desteği ile Ulusal Birlik ve Uzlaşma Teşvik Yasası uyarınca hayata geçirilmiştir.²⁴ Geleneksel değerlere dönüşün bir simgesi olan bu komisyon, özellikle anlaşmazlık ve bölünmüşlüklerin sona erdirilişi ve ülkenin toplumsal anlamda yeniden inşa edilmesi hususunda yerel değerleri referans almıştır.

21 Odeye Akinola – Ufo O. Uzodike, "Ubuntu and The Quest for Conflict Resolution in Africa", *Journal of Black Studies*, Vol. 49, No. 2, 2017, s. 12.

22 Akinola, Uzodike, 2017, a.g.m., s. 12.

23 Murithi, 2006, a.g.m., s. 31.

24 Emmanuel L. Awoh – Walter G. Nkwi, "South Africa and Rwanda: Truth and Reconciliation Commissions, Peacebuilding, Religious and Local African Authorities in Conflict Situations", *Conflict Studies Quarterly*, Vol. 20, No. 2, 2017, s. 28.

Ulusal Birlik ve Uzlaşma Teşvik Yasası'na göre, Güney Afrika Hakikat ve Uzlaşma Komisyonu'nun görevi, geçmişteki çatışma ve bölünmüşlüklerin izlerini silerek toplumsal birlik, bütünlük ve uzlaşmanın sağlanmasını teşvik etmektir.²⁵ Bu doğrultuda komisyonun odak noktasını, insan hakları ihlalleri oluşturmuştur. Fakat insan haklarına yönelik bir eylemin, Güney Afrika Hakikat ve Uzlaşma Komisyonunun gündeminde yer alabilmesinin temel şartı, bu eylemin politik bir motivasyonla gerçekleştirilmiş olmasıdır. Bu bağlamda, temelini politik motivasyondan alan cinayet, işkence, kaçırma, kötü muamele gibi pek çok eylem komisyon kapsamında değerlendirmeye tabii tutulmuştur.²⁶ Diğer bir ifadeyle, siyasi amaçlar doğrultusunda işlenmeyen ve insanlığa yönelik suçlar kapsamında değerlendirilmeyen eylemler, komisyonun faaliyet alanının dışında bırakılmıştır.

Komisyonun yürüttüğü davalara pek çok failin affedilmek için başvurduğu da görülmüştür. Failler nasıl öldürdüklerini, gaz verdiklerini, işkence yaptıklarını, zehirlediklerini, uyuşturduklarını, yaktıklarını, dövdüklerini, parçaladıklarını ve kurbanların cesetlerini nehre fırlattıklarını ya da gömdüklerini, komisyon önünde anlatmışlardır. Böylece ortaya çıkarılan gerçek hem kefaret, uzlaşma ve bağdaşma süreçlerinin tamamlanmasına hem de komisyonun hakikat, barış ve uzlaşma yoluyla ulusu yeniden inşasına katkı sağlamıştır.²⁷ 7000'den fazla fail, Af Komitesi vasıtasıyla affedilmek üzere komisyona başvuruda bulunmuştur. Af Komitesi'nin af kriterleri olan failin siyasi nedenle ve insan haklarına yönelik bir suç işlemiş olması ve işlediği suçu tam anlamıyla itiraf etmesi kriterlerini sağlayan 1973 faille duruşma hakkı verilirken diğerlerinin başvurusu reddedilmiştir. Halka açık duruşmalarda yer alan faillerden 1167'si af hakkı kazanmıştır.²⁸

Güney Afrika, Apartheid rejiminin neden olduğu çatışmaları çözme ve Güney Afrika'yı toplumsal anlamda yeniden inşa etme girişiminde Ubuntu felsefesine güvenmiştir. Bu duruma gösterilebilecek en önemli örneklerden birisi, yapısı ve işleyişinden de anlaşılacağı üzere prosedürünü Ubuntu değerlerine dayandıran Güney Afrika Hakikat ve Uzlaşma Komisyonu'nun kuruluşu olmuştur. Toplumunu dönüştürmek ve yeniden inşa etmek için girişilen bu ortak çaba, daima kusursuz işlememiştir. Bazı mağdurlar ve aileleri faillerin affına karşı çıkararak sadece sevdiklerinin hangi koşullarda öldüğünü öğrenmek için komisyon davalarına katılırken, kimisi de bu affetme ahlakının dayatılarak uzlaşma sağlanmaya çalışılmasına karşı çıkmıştır. Çoğu mağdur

25 James, L. Gibson, "The Truth About Truth and Reconciliation in South Africa", *International Political Science Review*, Vol. 26, No. 4, 2005, s. 23.

26 Audrey R. Chapman – Patrick Ball, "The Truth of Truth Commissions: Comparative Lessons from Haiti, South Africa, and Guatemala", *Human Rights Quarterly*, Vol. 23, No. 1, 2001, s. 13.

27 Masina, a.g.m, s. 178.

28 Audrey. R Chapman – Hugo Von der Merwe, *Truth and Reconciliation In South Africa: Did the TRC Deliver?*, University of Pennsylvania Press, Philidelphia ,2008, s.11.

ise faillerin cezalandırılmasından çok gerçeklerin açığa çıkarılması için süreç dâhil olmuştur. Komisyon Ubuntu'nun affetmeden gelecek olmaz ilkesine atıfta bulunarak, mağdurlara daima affetmeleri yönünde tavsiyelerde bulunmuştur.²⁹ Neticede Ubuntu değerlerine inansın ya da inanmasın pek çok kişi, gerek gerçeği öğrenmek gerekse toplumun yeniden inşasına katkı sağlamak amacıyla komisyon faaliyetlerinde yer almış ve bu durum komisyonun amacına ulaşabilmesi hususunda önem teşkil etmiştir.

Siyasi partiler, sivil toplum, geleneksel liderler, iş dünyası, kilise, işçi sendikaları, seçkinler ve sıradan vatandaşların katılımı yoluyla şeffaf bir şekilde gerçekleştirilen Güney Afrika Hakikat ve Uzlaşma Komisyonu faaliyetlerinin destekçisi kadar eleştireni de mevcuttur. Örneğin Komisyon binlerce ifade biriktirerek benzersiz bir veri tabanı oluşturmayı başarmış ve davaların daha az yalan ve aldatma içermesini sağlamıştır. Ayrıca binlerce kurbanla görüşerek bini aşkın insan hakları ihlalcisine af çıkarmıştır. Bu nedenle Gibson³⁰, Hakikat ve Uzlaşma Komisyonu yaklaşımının Güney Afrika'da iç savaşı engellediğini ve bu uygulamanın diğer Afrika toplumlarında da işe yarayabileceğini ortaya koymuştur. Fakat Güney Afrika kamuoyunda ne kadar kabul gördüğü ve gelecekte nasıl etkiler yaratacağı gibi pek çok konu hala tartışılmaya devam etmektedir.

Somali Örneği Üzerinden Liberal Barış İnşasının Eleştirisi

Liberal demokratik kurumların inşasının ve küresel piyasa odaklı politikaların kalkınma, barış ve güvenlik sağlayabileceği tezine dayanan liberal barış inşası, 21. yüzyıl barış inşası uygulamalarının en yaygın ve baskın yaklaşımıdır.³¹ Demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları, özgür ve küresel ekonomi gibi temel bileşenlerden oluşan bu yaklaşım özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde Birleşmiş Milletler'in merkezi bir rol oynaması ile savaş ve istikrarsızlığa sahne olan topraklara barış ve düzen sağlama misyonu çerçevesinde ivme kazanmıştır. Fakat liberal barış inşasının Avrupa ve Kuzey Amerika gibi bazı bölgelerde istikrar sağlama hususunda kısmen başarılı olmasına rağmen farklı ontolojik bölgelerde başarı sağlayamaması, liberal barış inşasının gerek yanlış kavramsallaştırılması gerekse hatalı uygulanması gibi ana argümanlar üzerinden eleştirilere maruz kalmasına neden olmuştur.

Afrika kıtasında meydana gelen çatışmalar ve akabindeki barış müdahaleleri, önemli güçlerin bu bölgedeki uzun sömürgecilik geçmişi dolayısıyla küresel gündemin bir parçası haline gelmiştir.³² Bu doğrultuda ciddi çatışmalara sahne olan Afrika kıtasında pek çok barış misyonu faaliyette bulun-

29 Masina, a.g.m, s. 178.

30 Gibson, a.g.m.

31 Roger Mac Ginty, "Warlords and The Liberal Peace: State-building In Afghanistan", *Conflict, Security & Development*, Vol. 10, No. 4, 2010a, s. 579.

32 Igba A. Samuel, Cori Wielenga, "The Failure of Peacebuilding In Somalia: The 'myth' of The Nation "State", *Studia Ubb. Europaea*, Vol. 114, No. 2, 2019, s. 82.

muş fakat sürdürülebilir bir barış inşa etme noktasında yetersiz kalınmıştır. Afrika'da barışın sağlanmasının önündeki en büyük engel, çatışma çözümü ve barış inşası yaklaşımlarının, kıta halkının kimliği ve kültürünü kabul eden ve bunlara saygı duyan aşağıdan yukarıya bir yaklaşım yerine yereli göz ardı eden yukarıdan aşağıya bir barış modelinin uygulanması olmuştur.³³ Bahsedilen hususu gösterilebilecek en önemli örneklerden birisini liberal barış inşası yaklaşımının tipik özelliklerini barındıran ve neticede başarısızlıkla sonuçlanan Somali'de barış inşa etme çabaları teşkil etmiştir.

Çatışma sonrası barış inşası sürecinde uluslararası aktörler, devlet kurumlarının barışı ve düzeni korumak için merkezi bir role sahip olduğunu varsayarak devlet inşa etme ve güçlendirme girişimlerine odaklanmıştır. Bu durum barış inşasının devlet inşası olarak kavramsallaştırılmasına yol açmış ve çatışma önleme, güvenlik, kalkınma ve iyi yönetim için uygulanabilecek en iyi evrensel rol model olarak Batı görülmüştür.³⁴ Diğer bir ifadeyle, liberalizme dayalı müdahalenin mantığını, devlet inşasını temel reform aracı olarak kullanarak Batılı tarzda yönetimi ve seçim süreçlerini teşvik etmek oluşturmuştur.³⁵ Fakat bu durum liberal barış müdahalelerinin temel başarısızlık noktalarından birini oluşturmuş ve uluslararası toplumun Somali devletini yeniden kurma amacı güden müdahaleleri başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

Çatışmaya sahne olan bölgelerde savaştan taraflar arasında uzlaşma sağlamaya yönelik rızanın bulunmaması barış inşası girişimlerinin başarısızlıkla sonuçlanmasına neden olmaktadır.³⁶ Bu nedenle ilgili tarafların rızası, çatışmaların sona erdirilebilmesi adına önem arz etmektedir. Dolayısıyla uluslararası aktörler ve çatışmaya haiz taraflar arasında işbirliğinin sağlanması, etkili bir barış operasyonunun yapı taşlarından birisini teşkil etmektedir. Bu doğrultuda Birleşmiş Milletler ve ABD misyonlarının Somali'deki en önemli hatalarından birisi, ilgili taraflarla işbirliği sağlamak yerine onlara karşı savaş açarak, çatışmanın bir parçası haline gelmeleri olmuştur.³⁷ Neticede bu durum, Somali'de etkili ve başarılı bir operasyon yürütülmesini engelleyen faktörlerden biri olmuş ve ilgili tarafların rızasının bulunmadığı durumlarda, bu bölgelerde barış misyonlarına izin verilmemesi gerektiği gerçeğini ortaya çıkarmıştır.

- 33 Tom Vraalsen, "Thinking about peace and peace-making in Africa", (Eds. G.M. Sorbo, P. Vale), *Out of Conflict: From War to Peace in Africa*, Uppsala Nordiska Afrika Institutet, 1997, s. 22.
- 34 Volker Boege vd., "Hybrid Political Orders, Not Fragile States", *Peace Review*, Vol. 21, No. 1, 2009, s. 14.
- 35 Chandra. L. Sriram, *Peace as Governance: Power-Sharing, Armed Groups and Contemporary Peace Negotiations*, Palgrave Macmillan, 2008, s. 35-37.
- 36 Lise. Morje Howard, *UN Peacekeeping in Civil Wars*, Cambridge University Press, New York, 2008, s. 21.
- 37 J.-S Huh, *Rethinking the Practices of UN Peacekeeping Operations in the Early Post-Cold War Era: The Implications of the Cases of Somalia, Bosnia Herzegovina, and Kosovo*, A dissertation submitted for the Degree of Doctorate of Philosophy Department of Politics University of Sheffield, 2008, s. 66-80.

Liberal barışın başarısız olduğu Somali örneği üzerinden çıkarılabilecek en önemli derslerden bir diğeri de hükümetlerin ve resmi diplomatların barışı sağlamada başını çektiği üst düzey yaklaşıma çok fazla odaklanılmış olmasıdır. Bu durum, sürecin büyük kısmının elitlerin egemenliği altında yürütüldüğü bir ortam yaratmış ve bu elitler barış kapılarının anahtarı olarak görülmüştür. Örneğin Somali’de Birleşmiş Milletler Operasyonları (UNOSOM), Birleşik Görev Gücü (UNITAF), Afrika Birliği Misyonu (AMISOM) gibi hükümet ve hükümet dışı kuruluşlardan çok sayıda dış müdahale ve misyon görev yapmış ve yerel toplumun ihtiyaç, özlem ve beklentilerinin göz ardı edildiği yukarıdan aşağıya bir barış inşası modeli uygulanmaya çalışılmıştır.³⁸ Neticede Somali müdahalesinde dış aktörlerin baskın rolü, barış inşa etme amacı taşıyan konferansların Somali dışında gerçekleşmesi, yine bu konferansların dış aktörler tarafından finanse edilmesi gibi durumlar Somali halkının barış inşa girişimlerine güven duymasını ve bu girişimlerin benimsemesini engellemiştir.

Liberal barış inşası modelinin yerel aktörleri göz ardı etmesi, süreçte yabancılaşan ve onlar için oluşturulmaya çalışılan barışı kabullenmeyen bir toplum yaratma potansiyeline sahiptir. Çatışma ortamında her ne kadar dış müdahaleler önemli bir rol oynasa da bu aktörler tarafından yürütülen barış inşa faaliyetlerinin yerel halkın direnişi ile karşılaştığı görülmüştür.³⁹ Hiçbir toplum için topraklarında yabancı asker bulunması hoş karşılanacak bir durum değildir. Nitekim yabancı güçlerin Somali’de operasyonda bulunması yerel duyarlılığı arttırarak direniş guruplarını harekete geçirmiş ve kutuplaştırıcı bir etki yaratmıştır. Bu durum uluslararası toplumun barış inşasında merkezi bir itici güç olmasını değil; barış inşa süreçlerini kolaylaştırıcı bir rol oynaması gerektiğini ortaya koymuştur.⁴⁰ Bu doğrultuda özellikle Somali gibi karmaşık durumlarla karşı karşıya kalındığında, yukarıdan aşağıya yerine aşağıdan yukarıya bir yaklaşımın kullanılmasının daha doğru olacağı düşünülmüştür.

Liberal barış inşasının, devlet inşası biçiminde uygulanmasına ek olarak, çatışma bölgelerine müdahalede bulunan aktörlerin görev ve yetkilerinin yeterince açık olmaması, liberal barış inşası girişimlerinin başarısızlıkla sonuçlanmasına neden olan bir diğer unsur olmuştur. BM’nin Somali müdahalesi değerlendirildiğinde, UNOSOM’un yetkisinin net olmadığı ve operasyon süresince görev tanımının değişikliğe uğradığı görülmüştür. Ayrıca BM birlikleri ile sivil toplum kuruluşları, üst düzey UNOSOM yetkilileri

38 Hassan. Nur Halane, “The Restoration of Peace and Stability in Somalia: The Critical Role of the African Union Mission in Somalia (AMISOM)”, *IIUM Law Journal*, Vol. 20, No 1, 2012, s. 70.

39 Oliver Richmond, “The Problem of Peace: Understanding the Liberal Peace” *Conflict, Security & Development*, Vol. 6, No. 3, 2006, s. 373.

40 Elisabeth King – Robert Matthews, “A New Agenda For Peace: 20 Years Later”, *International Journal*, Vol. 67, No. 2, 2012, s. 291.

ile insani yardım topluluğu, UNOSOM ve BM kuruluşları arasında meydana gelen anlaşmazlıklar BM misyonunun başarısına engel teşkil etmiştir. Dolayısıyla pek çok spekülasyona açık olan görev ve yetki tanımının belirsizliği ve aktörler arası uyumsuzluklar, Somali barış inşa girişimlerini etkisiz kılan faktörlerdir.

Uluslararası ve bölgesel aktörler arasında amaç birliği sağlanamaması ve uygun ve etkili bir arabulucunun belirlenememesi, Somali’de sürdürülebilir bir barışın sağlanamamasına neden olan etkenler arasında yer almaktadır. Somali pek çok yerel, bölgesel ve uluslararası aktörün çıkarları doğrultusunda barış inşa sürecini manipüle ettiği bir ortam olmuştur. Her ne kadar etnik köken bakımından homojen bir ülke olsa da bu ülkede yerleşmiş klan kültürü daima sömürü, çatışma ve kutuplaşmaya zemin hazırlayıcı bir etki yaratmıştır. Bu doğrultuda bölgesel ve uluslararası aktörler, klanları çıkarları doğrultusunda desteklemiş; ulusal çıkarlar çatışma çözümü amacının önüne geçmiş ve Somali üzerinden vekalet savaşları yürütülmüştür. Ayrıca bu durum Somali’de arabuluculuk rolü üstlenmek isteyen ülkelerin tarafsızlığının sorgulanmasına neden olmuştur. Neticede barış sağlayıcı aktörlere karşı güvensizlik ortamı doğmuş ve bu durum arabuluculuk rolü üstlenecek devlet veya uluslararası kuruluşların uluslararası toplumun birleşik desteğini sağlaması gerektiği gerçeğini ortaya çıkarmıştır.

Liberal barış misyonlarının pek çok ülkede gerçekleştirdiği barış inşa faaliyetleri kendi içinde bir takım değişikliklere sahip olsa da genel olarak demokratikleşme ve serbest piyasaya geçiş ortak stratejileri çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Çatışma sonrası toplumlar için uygun olduğu düşünülen bu stratejilerin, uygulandığı pek çok ülkede çatışmaları yeniden alevlendirici etkiler yarattığı görülmüştür. Bu nedenle liberal barış, geniş çapta tartışılan bir mesele olmuş ve yerel kurumlar ve koşullara yetersiz ilgi, uluslararası aktörler arasındaki zayıf stratejik koordinasyon, çatışma sonrası sürecin hassas dinamiklerinin göz ardı edilmesi, barış inşası misyonlarının görevlerini tamamlamak için gösterdiği zayıf irade ve çaba, çatışma toplumlarının yerel koşul ve farklılıkları hakkında sınırlı bilgi, yetersiz yerel sahiplik gibi unsurlar liberal barışın temel başarısızlık sebeplerini oluşturmuştur.⁴¹

Ubuntu ve Liberal Barış İnşa Yaklaşımlarının Hibrit Bir Model Oluşturma Potansiyeli

Liberal barışın çatışma sonrası toplumlarda sürdürülebilir barış inşa etme hususunda başarısız bir sınav vermiş olması, liberal barış savunucuları ve eleştirmenleri arasında tartışmaya yol açmıştır. Liberal barış savunucuları, parçalanmış toplumları restore etmek için tek çözümün liberal barış olduğunu, li-

41 Roland Paris, “Saving Liberal Peacebuilding”, *Review of International Studies*, Vol. 36, No. 2, 2010, s. 347.

beral barışa alternatif aramaktansa, onu yine liberal değerlerle reform etmek gerektiğini savunmuşlardır.⁴² Buna karşın liberal barışı radikal bir biçimde eleştiren Richmond, Duffield, Mac Ginty ve Cooper gibi akademisyenler ise yukarıdan aşağıya ve aşağıdan yukarıya barış inşa yaklaşımlarını dikkate alan bir alternatif önermeye çalışmıştır. Nitekim Liberya, Kosova, Mozambik ve Bosna üzerinde yürütülen araştırmalar liberal barışın alternatifleri olabileceğini ortaya koymuştur. Söz konusu bu tartışma barış inşası çalışmalarına “hibrit” kavramını kazandırmıştır.

Liberal barışın krizine bir yanıt olarak ortaya çıkan hibrit barış kavramı, barış inşasına yönelik yukarıdan aşağıya, teknokratik, devlet merkezli ve sürdürülemez yaklaşıma alternatif olarak çatışma sonrası toplumlarda yerel halkın ihtiyaç, beklenti ve özlemlerini vurgulamaktadır.⁴³ Yerelin göz ardı edildiği barış inşa girişimleri, uygulanmak istendiği toplumlarda direnişle karşılaşmakta ve bu direniş neticesinde uluslararası ve yerel halk arasındaki etkileşim türleri hibrit barış üretmektedir.⁴⁴ Bu nedenle hibrit barışın hem liberal hem de yerel barış aktörleri arasındaki uyum, işbirliği ve uzlaşma süreçlerinin bir ürünü olduğunu söylemek mümkündür. Bu noktadan hareketle bu başlığın amacı, artı ve eksilere sahip liberal barış inşa modeli ve Ubuntu barış inşa yaklaşımının birbirini tamamlayıcı özelliklere sahip olduğunu ve yukarıdan aşağıya ile aşağıdan yukarıya barış inşa girişimlerinin kombinasyonunun daha etkili sonuçları ortaya koyabileceğini göstermektir.

Liberal barış, temelinde Batılı değerler barındıran ve yukarıdan aşağıya uygulanan bir barış inşa modelidir. Liberal bir devlet inşası fikrini temel bir işlev olarak benimseyen liberal barış, devlet düzeyli yapılara odaklanması ve yerel sosyal, politik ve kültürel uygulamalara karşı önyargılı olması dolayısıyla eleştirilere maruz kalmıştır.⁴⁵ Nitekim barışın yukarıdan empoze edilmesi, ekonomik ve siyasi elitlerin ekonomik ve politik kazanç kavramını manipüle etmesi, eşitsizlikleri güçlendirmesi ve marjinalleştirilmişlerin katılımının göz ardı edilmesi gibi riskler barındırmaktadır. Bu doğrultuda Mozambik, Namibya gibi pek çok ülkede neoliberal ekonomi ve liberal barışa karşı direnmek için geleneksel yaklaşımlardan faydalandığı görülmüştür.⁴⁶ Bahsedilen ülkelerden birisi olan Güney Afrika'nın bu noktada faydalandığı yaklaşım da Ubuntu olmuştur.

Liberal barışın devlet merkezli anlayışı etnik gruplar arası uzlaşma, sosyal entegrasyon ve sorunsuz bir arada yaşamada gibi sosyal unsurları göz

42 Paris, a.g.m., s. 339.

43 Roberto Belloni, “Hybrid Peace Governance: Its Emergence and Significance”, *Global Governance*, Vol. 18, No. 1, 2012, s. 33-34.

44 Roger Mac Ginty, “Hybrid Peace: The Interaction Between Top-Down and Bottom-up Peace”, *Security Dialogue*, Vol. 41, No. 4, 2010b, s. 392.

45 Oliver Richmond, “The Romanticisation of the Local: Welfare, Culture and Peacebuilding”, *The International Spectator: Italian Journal of International Affairs*, Vol. 44, No. 1, 2009, s. 150.

46 Patrick Tom, “A Post-Liberal Peace Via Ubuntu”, *Peacebuilding*, Vol. 6, No. 1, 2015, s. 14.

ardı etmesine neden olmaktadır. Ubuntu ise toplumda uyumu inşa etme, toplum içindeki çatlakları iyileştirme, yapısal şiddeti düzeltme ve kopmuş ilişkileri yeniden kurma gibi unsurlara odaklanmaktadır. Örneğin Güney Afrika Hakikat ve Uzlaşma Komisyonu Apartheid döneminde edinilen acı tecrübeleri suçlu, mağdur ve toplum arasındaki ilişkiyi onarmak anlamına gelen “onarıcı adalet” çerçevesinde ele almıştır. Ayrıca liberal barışın sosyal uyum hususunda göz ardı ettiği gruplar arası düşmanlık, kan davaları, aile içi şiddet ve isyan gibi toplumsal düzeni bozma potansiyeline sahip sorunları çözmeye çalışmıştır.⁴⁷ Sosyal uyumu yeniden inşa ederek barışın sürdürülebilirliğine katkı sağlamıştır. Fakat sosyal ilişkiler üzerine odaklanması liberal barışın odak noktalarından birini oluşturan sosyo-ekonomik sorunları göz ardı etmesine neden olmuştur.

Savaşın insan psikolojisi üzerinde bıraktığı olumsuz etkiler, savaş sonrası barış inşa süreci için önemli bir sorun teşkil etmektedir. Savaş ve çatışmadan yara almış psikolojiler, intikam duygusu besleyerek yeni bir çatışmanın fitilini ateşlemeye oldukça yatkındır. Bu nedenle, mağdurların kötü duygulardan arındırılması önem arz etmektedir. Hibrit barış, liberal barış yaklaşımı tarafından çok fazla önemsenmeyen şiddetli çatışmaların neden olduğu sosyo-psikolojik ve ruhsal boyutlar üzerinde durmaktadır.⁴⁸ Bu doğrultuda Ubuntu, liberal barışın yapamadığı çatışmadan barışa geçişin duygusal boyutu ile de bağlantı kurabilmektedir.⁴⁹ Örneğin Güney Afrika Hakikat ve Uzlaşma Komisyonu’nun hakikati gün yüzüne çıkarması, mağdurlara seslerini duyurma fırsatı tanınması, kayıp cesetlerin ailelerine kavuşturulması, suçluların tazminat ödemesi ve komisyon ve halk önünde aynı hataları tekrar yapmayacağını temin etmesi gibi hususlar acıların hafiflemesi ve intikam ve nefret gibi kötü duyguların önüne geçilmesinde yardımcı olmuştur.

Zartman⁵⁰, sembolik jestler, hediye alışverişi ve hayvanların kurban edilişi gibi ritüellerin çatışma sonrası süreçte olumlu bir etki yarattığını belirtmektedir. Buna paralel olarak Ndumbe⁵¹, yerli çatışma çözme stratejisinin sadece psikolojik travmaların iyileştirilmesi değil aynı zamanda eski savaşçıların topluma yeniden entegrasyonunu teşvik edici olduğunu belirtmektedir. Bu doğrultuda manevi unsurlar ve sembolik jestler barındırmayan liberal barışın bu eksikliğini Ubuntu yoluyla doldurmak mümkündür. Bu tür sembolik jestler hem insanların manevi duygularını beslemekte hem de barış inşası süreçlerinde genellikle göz ardı edilen savaşçıların topluma yeniden kazandırılması hususunda önemli katkılarda bulunmaktadır.

47 Akinola, a.g.m, s. 9.

48 Syaiful Anam, “Peacebuilding: The Shift Towards a Hybrid Peace Approach”, *Global & Strategis*, Vol. 9, No. 1, 2018, s. 46.

49 Tom, a.g.e, s. 14.

50 William Zartman, *Traditional Cures For Modern Conflicts: African Conflict ‘medicine’*, Lynne Rienner, Boulder, Colorado, 2000.

51 Kum’a Ndumbe, *The Spiritual dimension of Conflict Prevention and Conflict Resolution Mechanisms In African Countries*, University of Oslo, Unit for Comparative And International Education, Institute for Educational Research, 2001.

Sürdürülebilir bir barış inşası için çatışma çözümüne tarafların dahil edilmesi gerektiği, aksi halde dayatmacı bir barışın kalıcı olamayacağı yaygın bir görüştür. Bu doğrultuda, başarılı bir çatışma çözümünde dikkate alınması gereken en önemli husus, tarafların çatışma çözümünden bağımsız tutulmayacağı ve ancak tarafların katılımı ve rızası ile anlamlı bir barışın sağlanabileceğidir.⁵² Ubuntu, tarafların adalet, açıklık ve eşitlik ruhunu teşvik etmek için sürece dahil edildiği bir yaklaşımdır. Örneğin Güney Afrika Hakikat ve Uzlaşma Komisyonu duruşmaları ilgili tarafların, halkın ve medyanın katılımı ile açık ve şeffaf bir şekilde yürütülmüştür.⁵³ Bu durum yaşananlara kulak veren kesimlerin bu tecrübelerden ders çıkarmasına, toplumda insan hakları kültürünün oluşmasına ve barış sürecine yönelik güvenirliliğin sağlanmasına katkı sağlayıcı niteliktedir. Diğer bir ifadeyle yaşananların örtbas edilerek unutulmasından ziyade ortaya dökülmesi kişilere çatışmanın olumsuz etkileri hususunda farkındalık yaratma ve barış içerisinde bir arada yaşamının değerini kavrama hususunda ders verici niteliktedir.

Liberal barış dış aktörler tarafından yürütülen bir barış inşa faaliyeti olması dolayısıyla toplumun tepkisine yol açma ve şiddet olaylarını tetikleme potansiyeline sahiptir. Somali örneğinde görüldüğü gibi müdahalede bulunan BM gibi dış güçlerin görev tanımının net olmayışı ve uluslararası aktörler arasındaki koordinasyon eksikliği barış çalışmalarını sekteye uğratmış bu güçlerin ülkedeki varlığı Somali halkında huzursuzluk yaratmıştır. Bu durum anlık çatışmanın sona ermesinin ardından yerelin güvenlik, adalet ve barış inşa faaliyetlerine dahil edilmesi gerekliliğini doğrular niteliktedir. Örneğin Güney Afrika'nın Ubuntu tutumuna sahip Hakikat ve Uzlaşma Komisyonu'nu devreye sokması toplumun tepkisi ve iç savaş ihtimalini ortadan kaldırarak barışın tesis edilmesine önemli bir katkı sağlamıştır. Ayrıca yerelin barış inşası sürecinden uzaklaştırılması güvensizlik ve sorumsuzluk hissinen neden olacağı için özellikle Afrika özelinde Ubuntu gibi zaten o bölgeye has açık ve şeffaf yaklaşımların kullanılması sorumluluk ve güven duygusunu artırıcı etki yaratacak ve yerel halkın tepkisi ihtimalini azaltarak barış inşası faaliyetlerinin özümsemesini sağlayacaktır.

Liberal barışın en başarılı olduğu noktalardan birisi anlık çatışmanın sona erdirilmesi iken Ubuntu, barış inşası süreçlerinde anlık çatışmaları sona erdirici bir aşama bulunmamaktadır. Benzer şekilde liberal barış anlık çatışmanın sona ermesinin ardından çatışmanın tekrar yaşanmaması için gerekli olan sosyal uyumu inşa etmede yetersiz kalırken Ubuntu, çatışma sonrası süreçlere odaklanmaktadır. Diğer bir ifadeyle liberal barış inşa modeli negatif, Ubuntu barış inşa yaklaşımı ise pozitif barış sağlamaya yönelik süreçler barındırmaktadır ki bu durum, iki barış inşa yaklaşımının birbirini bir yapbozun parçaları gibi tamamladıkları alanların en önemlisidir.

52 Samuel Marfo, "Human Security: A Key to a Meaningful Conflict Resolution and Development in a "New Ghana", *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, No. 91, 2013, s. 549.

53 Dominic Arthur vd. "An Analysis of The Influence of Ubuntu Principle on The South Africa Peace Building Process", *Journal of Global Peace and Conflict*, Vol. 3, No. 2, 2015, s. 73.

Sonuç

Barış inşasının, yalnızca yukarıdan aşağıya ya da aşağıdan yukarıya inşa edilmesinin güçlü ve zayıf yönleri bulunmakla birlikte her iki taraftan birisine daha fazla odaklanmak diğer tarafın güçlü yönlerinden feragat etmek anlamına gelmektedir. Dolayısıyla, her iki taraf arasında gerçekleştirilecek bir işbirliği, barış inşasının önündeki engellerin aşılması için daha mantıklı bir yaklaşım olarak görülmektedir. Bu nedenle bu çalışma, yukarıdan aşağıya ve aşağıdan yukarıya yaklaşımların zayıf yönlerini kabul etmekle birlikte, güçlü yönlerini birleştiren bir hibrit barış inşa modeli önerisi sunmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, yukarıdan aşağıya uygulanan ve yereli göz ardı etmesi nedeniyle pek çok eleştiriye maruz kalan liberal barış yaklaşımı ile pratikte başarı sağlayan, bünyesinde barış inşasına yönelik evrensel öğretiler barındıran ve aşağıdan yukarıya uygulanan Ubuntu barış inşa yaklaşımından faydalanılmaktadır.

Geçmiş dönemlerde devletin ve kendi hayatının yönetimini diplomatlar ve nitelikli kişilere devretmiş olan ve devletin işleyişi ve çatışma çözümü gibi hususlarda ihmal edilen halk, günümüzde özellikle teknolojik gelişme ve küreselleşmenin de etkisiyle kendi kaderini kendi eline alabilmek için sesini daha yüksek çıkarmaya başlamıştır. Dolayısıyla ilgisi, bilgisi ve rızası olmadan yürütülen bir barış inşası operasyonuna karşı halkın direnç göstermesi ve gerçekleştirilmeye çalışılan barış inşa girişimlerinin yerel halk tarafından benimsenmeyerek ülkeleri daha kaotik bir ortama sürüklemesi sürpriz değildir. Bu nedenle etnik köken, kültür, münhasırlık gibi konulara gereken önem verilmeli, kültürel ve toplumsal çeşitlilik söz konusu bölgelerde gerçekleştirilecek antropoloji çalışmalarının da katkısıyla ortaya konulacak barış inşa çalışmalarında dikkate alınmalıdır. Böylece gerek negatif gerekse pozitif anlamda barışın sağlanması hususunda meydana gelen aksaklıkların büyük bir bölümünün giderilebileceği beklenmektedir.

Bu çalışma Güney Afrika'nın geleneksel yaklaşımı olan ve Güney Afrika'ya siyaset, işletme, ekonomi, kurumsal yönetim, barış ve benzeri pek çok konuda katkı sağlamış, Ubuntu felsefesinin literatürde daha fazla yer edinmesini teşvik etmekle birlikte, Ubuntu'nun küresel barış çalışmalarına katkı sağlayabilecek nitelikte bir yaklaşım olduğunu vurgulamıştır. Bu doğrultuda Ubuntu barış inşa yaklaşımının barış inşası süreçlerine, pratikteki başarılarına ve liberal barış ile birlikte hibrit bir model oluşturma potansiyeline değinilmiştir. Neticede Ubuntu barış inşa yaklaşımı ve liberal barış inşa modelinin birbirlerinin eksiklerini tamamlayarak hibrit bir model için örnek oluşturabilecekleri ve böylesi bir barış inşa modelinin benimsenmesinin barışın sürdürülebilirliği, güvenilirliği, etkinliği ve başarısı üzerinde olumlu etki yaratabileceği belirlenmiştir. Fakat bu çalışma, her yerde uygulanabilir ve her yönüyle kusursuz bir hibrit barış inşa modeli sunma iddiası taşıma-

Yaz

Akademik
Bakış

219

Cilt 15
Sayı 30
Yaz 2022

makla birlikte, önerilen hibrit model her yerde uygulanabilir bir niteliğe de sahip değildir. Buna karşın çatışma bölgelerindeki mevcut geleneksel çatışma çözümü ve barış inşası yaklaşımlarının liberal barış inşası yaklaşımı ile birleştirilmesi neticesinde daha etkili sonuçlar elde edilebileceği iddiası taşımaktadır.

Kaynaklar

AKINOLA, Odeye, UZODİKE, Ufo, O., "Ubuntu and The Quest for Conflict Resolution in Africa", *Journal of Black Studies*, Vol. 49, No. 2, 2017, pp.1-23.

AMUSAN, Lere - MCHUNU, Siphwiwe, "An Assessment of Xenophobic/Afrophobic Attacks in South Africa (2008–2015): Whither Batho Pele and Ubuntu Principles?", *South African Review of Sociology*, Vol. 48, No. 4, 2017, pp. 1–18.

ANAM, Syaiful, "Peacebuilding: The Shift Towards a Hybrid Peace Approach", *Global & Strategies*, Vol. 9, No. 1, 2018, pp.37-48.

ARTHUR Dominic - ISSIFU Abdul - MARFO Samuel, "An Analysis of The Influence of Ubuntu Principle on The South Africa Peace Building Process", *Journal of Global Peace and Conflict*, Vol. 3, No. 2, 2015, pp.63-77.

AWOH, Emmanuel L. - NKWI, Walter G., "South Africa and Rwanda: Truth and Reconciliation Commissions, Peacebuilding, Religious and Local African Authorities in Conflict Situations", *Conflict Studies Quarterly*, Vol. 20, No. 2, 2017, pp. 20-33.

BELLONI, Roberto, "Hybrid Peace Governance: Its Emergence and Significance", *Global Governance*, Vol. 18, No. 1, 2012, pp. 21-38.

BOEGE, Volker - BROWN, Anne M.- CLEMENTS, Kevin P., "Hybrid Political Orders, Not Fragile States", *Peace Review*, Vol. 21, No. 1, 2009, pp.13-21.

BRIGG, Morgan - BLEIKER, Roland, *Mediating Across Difference Oceanic And Asian Approaches To Conflict Resolution*, University of Hawai'i Press, Honolulu, 2011.

BROODRYK, Johann, *Ubuntu: Life Coping Skills From Africa*, Randburg: Knowres, 2006.

CHAPMAN, Audrey R. - MERWE, Hugo von der, *Truth and Reconciliation In South Africa: Did the TRC Deliver?*, University of Pennsylvania Press, Philidelphia, 2008.

CHAPMAN, Audrey R. - BALL, Patrick, "The Truth of Truth Commissions: Comparative Lessons from Haiti, South Africa, and Guatemala", *Human Rights Quarterly*, Vol. 23, No. 1, 2001, pp.1-43.

ELIASTAM, John, "Exploring Ubuntu Discourse in South Africa: Loss, Liminality and Hope", *Verbum et Ecclesia*, Vol. 36, No. 2, 2015, pp. 1-8.

EZENWOKO, Francisca A., OSAGIE, Joseph, "Conflict and Conflict Resolution in Pre-colonial Igbo Society of Nigeria", *Journal of Studies in Social Sciences*, Vol. 9, No. 1, 2014, pp.135-158.

GADE, Christian B. N., "What is Ubuntu? Different Interpretations Among South Africans of African Descent", *South African Journal of Philosophy*, Vol. 31, No. 3, 2012, pp.484–503.

GIBSON, James L., "The Truth About Truth and Reconciliation in South Africa", *International Political Science Review*, Vol. 26, No. 4, 2005, pp. 341-361.

GIL, Manuel, *Ideology and the Possibility of African Political Theory: African Socialism and "Ubuntu" Compared*, 7th Congress Of African Studies, Lisboa, 2010.

HALANE, Hassan Nur, "The Restoration of Peace and Stability in Somalia: The Critical Role

Liberal Barış İnşası ve Geleneksel Çatışma Çözme Yaklaşımlarının Hibrit Barış
Modeli Oluşturma Potansiyeli: Ubuntu Üzerine Bir Değerlendirme

of the African Union Mission in Somalia (AMISOM)", *IJUM Law Journal*, Vol. 20, No 1, 2012, pp. 51-72.

HOWARD, Lis. Morje, *UN Peacekeeping in Civil Wars*, Cambridge University Press, New York, 2008.

HUH, J.-S., Rethinking the Practices of UN Peacekeeping Operations in the Early Post-Cold War Era: The Implications of the Cases of Somalia, Bosnia Herzegovina, and Kosovo, A dissertation submitted for the Degree of Doctorate of Philosophy Department of Politics University of Sheffield, 2008.

KING, Elisabeth - MATTHEWS, Robert O., "A New Agenda For Peace: 20 Years Later", *International Journal*, Vol. 67, No. 2, 2012, pp. 275-293.

LUTZ, W. David, "African Ubuntu Philosophy and Global Management", *Journal of Business Ethics*, Vol. 84, No. 3, 2009, pp. 313-328.

MAC GINTY, Roger, "Warlords and The Liberal Peace: State-building In Afghanistan", *Conflict, Security & Development*, Vol. 10, No. 4, 2010a, pp. 577-598.

MAC GINTY, Roger, "Hybrid Peace: The Interaction Between Top-Down and Bottom-up Peace", *Security Dialogue*, Vol. 41, No. 4, 2010b, pp. 391-412.

MADISE, Dikeledi - ISIKE, Christopher, "Ubuntu diplomacy: Broadening Soft Power in an African context", *Journal of Public Affairs*, Vol. 20, No. 2, 2020, pp. 1-10.

MARFO, Samuel, "Human Security: A Key to a Meaningful Conflict Resolution and Development in a "New Ghana", *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, No. 91, 2013, pp.545-555.

MASINA, Nomonde, "Xhosa Practices of Ubuntu for South Africa", (Ed. William Zartman), *Traditional Cures for Modern Conflicts: African Conflict "Medicine"*, Lynne Rienner, London, 2000, pp.169-182.

MATOLINO, Bernard - KWINDINGWI, Wenceslaus, "The End of Ubuntu", *South African Journal of Philosophy*, Vol. 32, No. 2, 2013, pp.197-205.

MC DONALD, David, A., "Ubuntu Bashing: the Marketisation of 'AfricanValues' in South Africa", *Review of African Political Economy*, Vol. 37, No. 124, 2010, pp.139-152.

MURITHI, Tim, "Practical Peacemaking Wisdom from Africa: Reflections on Ubuntu", *The Journal of PanAfrican Studies*, Vol. 1, No. 4, 2006, pp. 25-34.

MURITHI, Tim, "African Indigenous and Endogenous Approaches to Peace and Conflict Resolution", (Ed. David J. Francis), *Peace & Conflict In Africa*, Zed Books, London, 2008, pp. 16-31.

NDUMBE, Kum'a, *The Spiritual dimension of Conflict Prevention and Conflict Resolution Mechanisms In African Countries*, University of Oslo, Unit for Comparative And International Education, Institute for Educational Research, 2001.

NYATHU, Ncku, *The Ubuntu Dialogue: Decolonising Discourse and Dualism in Organisation Studies* (Doctoral dissertation). Warwick University, Coventry, UK, 2004.

OMEJE, Kenneth C., "Understanding Conflict Resolution in Africa", (Ed. David J. Francis), *Peace & Conflict in Africa*, Zed Books, London, 2008, pp. 68-91.

PARIS, Roland, "Saving Liberal Peacebuilding", *Review of International Studies*, Vol. 36, No. 2, 2010, pp. 337-365.

QOBO, Mzukisi - NYATHI, Ncku, "Ubuntu, Public Policy Ethics And Tensions In South Africa's Foreign Policy", *South African Journal Of International Affairs*, Vol. 23, No. 4, 2016, pp. 421-436.

RICHMOND, Oliver, "The Problem of Peace: Understanding the 'Liberal Peace' ", *Conflict, Security & Development*, Vol. 6, No. 3, 2006, pp. 291-314.

RICHMOND, Oliver, "The Romanticisation of the Local: Welfare, Culture and Peacebuilding", *The International Spectator: Italian Journal of International Affairs*, Vol. 44, No. 1, 2009, pp. 149- 169.

SAMUEL Igba A., WIELENGA, Cori, "The Failure of Peacebuilding In Somalia: The 'myth' Of The Nation "State", *Studia Ubb. Europaea*, Vol. 114, No. 2, 2019, pp. 81-117.

SIDIROPOULOS, Elizabeth, "South Africa's Emerging Soft Power", *Current History*, Vol. 1, No. 8, 2014, pp. 197–202.

SRIRAM, Chandra L., *Peace as Governance: Power-Sharing, Armed Groups and Contemporary Peace Negotiations*, Palgrave Macmillan, 2008.

TOM, Patrick, "A Post-Liberal Peace Via Ubuntu", *Peacebuilding*, Vol. 6, No. 1, 2015, pp.65-79.

TUTU, Desmond, *No Future Without Forgiveness*, An Image Book, 1st Ed, Doubleday, New York 1999.

VRAALSEN, Tom, "Thinking about peace and peace-making in Africa", (Eds. G.M. Sorbo, P. Vale), *Out of Conflict: From War to Peace in Africa*, Uppsala Nordiska Afrika Institutet, 1997, pp. 22-38.

ZARTMAN, William, *Traditional Cures For Modern Conflicts: African Conflict 'medicine'*, Lynne Rienner, Boulder, Colorado 2000.

ZONDI, Siphamandla, "The Rhetoric of Ubuntu Diplomacy and Implications for Making the World Safe for Diversity", *African Journal of Rhetoric*, Vol. 6, No. 1, 2014, pp.103–142.

Extended Abstract

Sustainable peacebuilding is possible as a result of a multi-stage process involving different actors such as international actors, state elites, and local people. Today, there is no comprehensive peacebuilding approach that includes all these actors and processes, and it is important to complete this deficiency in peacebuilding efforts. Considering that conflicts and conflicts are as old as human history, liberal peacebuilding is a relatively new practice. In many geographies where it has been practiced, the fact that it is insufficient in providing sustainable peace has brought up the discussions on how liberal peace can eliminate this deficiency and whether alternative approaches to liberal peace can be developed. In this study, the deficiencies of the liberal peacebuilding approach are acknowledged, but it is assumed that these shortcomings can be overcome by traditional conflict resolution and peacebuilding approaches. Accordingly, "What alternatives can traditional conflict resolution and peacebuilding approaches offer to overcome the shortcomings of liberal peace? is the main question of the study.

The current literature is shaped around the discussion between liberal peacebuilding advocates and liberal peace critics seeking to develop alternatives to it. This discussion has brought the concept of hybrid peace, which can be described as a combination of top-down and bottom-up processes, to the discord and conflict resolution literature, and this study has taken its theoretical foundations from this approach.

This study has benefited from the "ubuntu" philosophy, which is a traditional approach that has existed more or less in almost every region of Africa, to answer the basic problem. This philosophy has been studied especially in the South African context. One of the most important reasons for this is the assumption that South Africa received support from its traditional approaches in the process of leaving behind the painful experiences of the past and becoming one of the rising

powers of the world. Ubuntu philosophy is a worldview that puts moral behavior at the center. In this context, it emphasizes the importance of moral behavior from interpersonal relations to international relations and encourages positive feelings and actions such as tolerance, sympathy, and cooperation instead of competition, selfishness, jealousy. Although it has made important contributions to the establishment of social stability and peace in the pre-colonial period in Africa, it was pushed to the background with colonialism and it was only possible with the end of the Apartheid regime to come to the fore in South Africa. In this context, first of all, the basic teachings of ubuntu philosophy, its application in South Africa, and how conflicts and disputes were resolved with the help of ubuntu after the end of the Apartheid regime in South Africa were emphasized.

The African continent has witnessed many conflicts both during and after the colonial period. Although the nature of the conflicts is different from each other, the conflicts are largely rooted in African problems. For this reason, trying to build peace here without analyzing Africa in terms of history, identity, tradition, and culture has been the biggest obstacle to peace in Africa. In other words, Africa has tended to resist foreign international methods in conflict resolution and peacebuilding. In this context, secondly, the points in which liberal peace is insufficient through the Somali example are emphasized in the study. Liberal peace applies its own principles without taking into account the ontological differences in different geographies and consequently creates a triggering effect on violence. In this direction, liberal peace has been insufficient to ensure sustainable peace and stability in many countries such as Mozambique, Burundi, Angola. However, peacebuilding has been relatively successful in countries such as Rwanda and South Africa, where traditional peacebuilding approaches are also included in liberal peacebuilding.

Finally, the study focuses on whether the liberal peacebuilding approach and ubuntu can form a hybrid peacebuilding model. For a conflict resolution and peacebuilding approach to building sustainable peace, it must take into account many factors, from the end of the conflict to reconciliation, from the development of harmonious relationships in society to mental and spiritual healing. Although the liberal peace-building approach has achieved successful results in ending the conflict, it does not contain processes for sustaining this situation. Therefore, in societies where liberal peace is practiced, there is a high risk that peace will be short-lived and conflict will escalate again. Ubuntu, which is one of the traditional peace-building approaches, attaches great importance to the sustainability of peace in particular. In this direction, it attaches special importance to re-establishing intergroup dialogue, mediation, symbolic gestures, emotional and psychological healing processes. However, it is insufficient to end the conflict. Therefore, a hybrid peace to be created with the combination of liberal peacebuilding approach and ubuntu offers an alternative in which many actors and processes are involved in building sustainable peace.

gazi

Akademik
Bakış

223

Cilt 15
Sayı 30
Yaz 2022